

Reducing Early School Leaving in Europe

Het RESL.eu project tracht inzichten te verwerven in de **mechanismen** en de **processen** die kunnen leiden tot de het vroegtijdig verlaten van de schoolbanken. Daarnaast wil het deze inzichten en goede praktijken vertalen zodat ze toegankelijk zijn voor een breed publiek.

De **belangrijkste doelstellingen** van het RESL.eu project zijn:

- het ontwikkelen van gemeenschappelijke EU **definities** en **concepten rond vroegtijdig schoolverlaten** (VSV) en het uitvoeren van comparatieve beleidsanalyses;
- het verzamelen van **data** over jongeren, families, en schoolpersoneel om inzicht te krijgen in de noden, strategieën, en factoren die leiden tot VSV in verschillende Europese landen
- het identificeren van de **kenmerken** van jongeren die risico lopen op VSV en van de **beschermende factoren** (bv. sociale ondersteuningsmechanismen, weerstand en 'agency' van studenten) die potentiële vroegtijdige schoolverlaters kunnen aanmoedigen om via alternatieve leerwegen aan een kwalificatie te komen; en
- het bestuderen van **preventie- en interventie maatregelen rond VSV op scholen** en van **remediërende maatregelen voor VSV** via alternatieve leerwegen om het EU beleid rond vroegtijdig schoolverlaten te informeren en te inspireren

Project Coördinator
Prof. Christiane Timmerman

**Centrum voor Migratie en
Interculturele Studies
Universiteit Antwerpen**

Lange Nieuwstraat 55
2000 Antwerpen

Tel +32 3 265 59 69
Email info@resl-eu.org

Europese Commissie Projectbegeleider
Monica Menapace

Duur van het project
1 februari 2013–31 januari 2018

This project has received funding from the European Union's Seventh Framework programme for research, technological development and demonstration under grant agreement no 320223

Vroegtijdig schoolverlaten bekeken vanuit een holistische invalshoek

Het proces van vroegtijdig schoolverlaten wordt in de academische literatuur verklaard als een gevolg van een veelheid aan factoren op verschillende niveaus. In onderzoek wordt gekeken naar elementen op het microniveau van de individuele student, het **meso**niveau van de sociale groep of institutie (bv. de school, de familie, de buurt) en het **macro**niveau van de bredere samenleving (bv. het onderwijssysteem en de arbeidsmarkt). Uit onderzoek blijkt dat verschillende factoren op elkaar inspelen en uiteindelijk kunnen leiden tot vroegtijdig schoolverlaten. Om VSV tegen te gaan, is het dus best om niet enkel te focussen op één van deze factoren, maar om dit proces te plaatsen binnen een bredere sociale problematiek.

In navolging van de meeste studies naar VSV, focussen we op de **cognitieve, gedragsmatige en emotionele componenten** van de schoolbetrokkenheid van studenten. Dit vraagt om een multidimensionale benadering op het individuele niveau. Daarom worden, naast de academische vooruitgang van de studenten en hun aanwezigheid op school, ook hun **gevoelens, aspiraties en percepties** mee in rekening genomen. Eén van de belangrijkste uitdagingen waar scholen mee te maken krijgen, is om deze meer subtiele indicatoren van betrokkenheid niet over het hoofd te zien en om efficiënte strategieën en competenties te ontwikkelen voor het opsporen van deze multidimensionale factoren die een invloed hebben op VSV.

Verklarende modellen worden nog complexer wanneer VSV niet enkel als een individueel proces gedefinieerd wordt maar als men ook de omringende **sociale context en opportuniteitsstructuren** mee in rekening wil brengen. Veel jongeren beginnen immers aan het secundair onderwijs vanuit een minder gunstige socio-economische positie, waardoor ze vaak reeds op veel obstakels, zowel binnen als buiten de school, zijn gestoten. Hoewel er van scholen niet verwacht kan worden dat zij kunnen compenseren voor al deze moeilijkheden, zou men door samenwerking over verschillende sectoren heen, wel mee kunnen helpen om enkele van deze externe problematieken aan te pakken.

In 2014 werd de eerste RESL.eu survey afgenomen in **7 landen** (België, Verenigd Koninkrijk, Zweden, Portugal, Nederland, Polen en Spanje) waarbij meer dan **19.000 leerlingen** werden bevroegd (minimum 2000 per land).

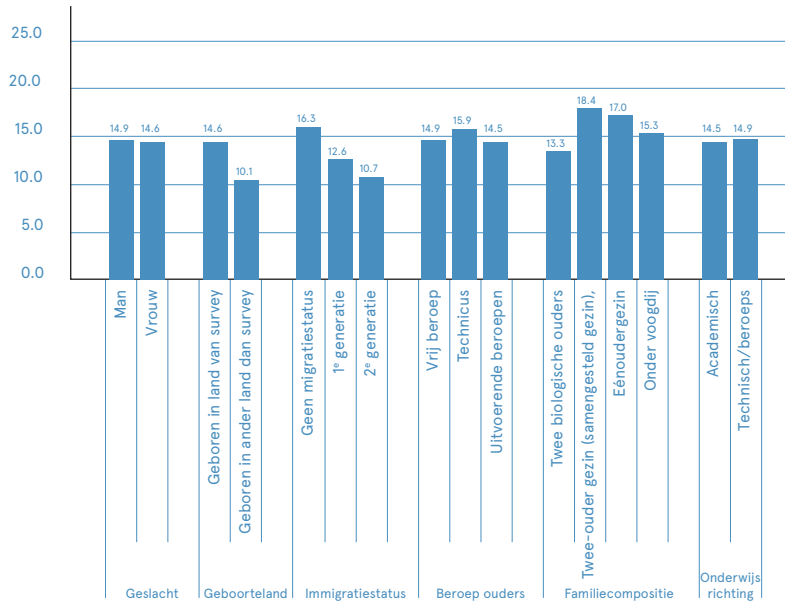
De doelstellingen van de survey waren:

- het **identificeren van risico- en beschermende factoren** voor vroegtijdig schoolverlaten; de **reeds doorlopen schoolloopbanen** en percepties van leerlingen die risico lopen op vroegtijdig schoolverlaten monitoren en onderzoeken; en
- inzicht krijgen in de **socio-demografische profielen** van risico-leerlingen

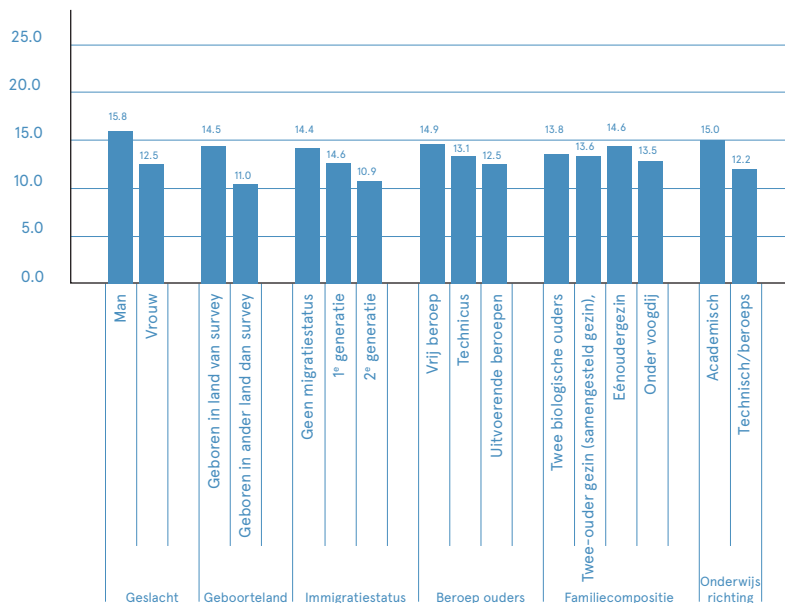
Op basis van de survey werden enkele risicofactoren voor vroegtijdig schoolverlaten in detail bestudeerd. Zo werden belangrijke socio-demografische en onderwijsfactoren zoals gender, studierichting, familiestatus en migratieachtergrond gerelateerd aan aspecten zoals schoolbetrokkenheid, percepties rond ondersteuning door de ouders, leeftijdsgenoten, en leerkrachten, en onderwijs- en beroepsaspiraties. Het is hierbij belangrijk om voldoende aandacht te hebben voor de relatie tussen deze factoren. De bestaande literatuur geeft reeds aan dat gebrekkige ondersteuning door leerkrachten, familie en vrienden belangrijke risicofactoren zijn voor de schoolbetrokkenheid van leerlingen, en vervolgens kunnen leiden tot vroegtijdig schoolverlaten. De resultaten van de survey geven aan dat de mate waarin leerlingen zich ondersteund voelen sterk samenhangt met de mate waarin ze zich betrokken voelen met hun school.

In figuur 1 geven we kenmerken weer van de jongeren uit de survey die behoren tot de groep met de laagste mate van schoolbetrokkenheid, en waarvan dus van verondersteld wordt dat zij meer risico lopen op vroegtijdig schoolverlaten. Ondanks significante verschillen tussen de landen kunnen we toch enkele trends waarnemen. Zo was in de meeste landen de kans groter dat **lage schoolbetrokkenheid** gerapporteerd werd door de mannelijke deelnemers. Bovendien hadden de leerlingen die samenwoonden met hun beide biologische ouders, minder vaak het gevoel dat ze niet betrokken werden op school, hetgeen er zou op kunnen wijzen dat de familiestructuur een beschermende factor voor vroegtijdig schoolverlaten kan zijn. Ten slotte werd er bij leerlingen uit het beroepsonderwijs een lagere mate van schoolbetrokkenheid gevonden dan bij leerlingen uit het algemeen secundair onderwijs.

Figuur 1.
Overzicht van socio-demografische kenmerken en schoolloopbanen van leerlingen met een 'lage' mate van schoolbetrokkenheid uit de survey

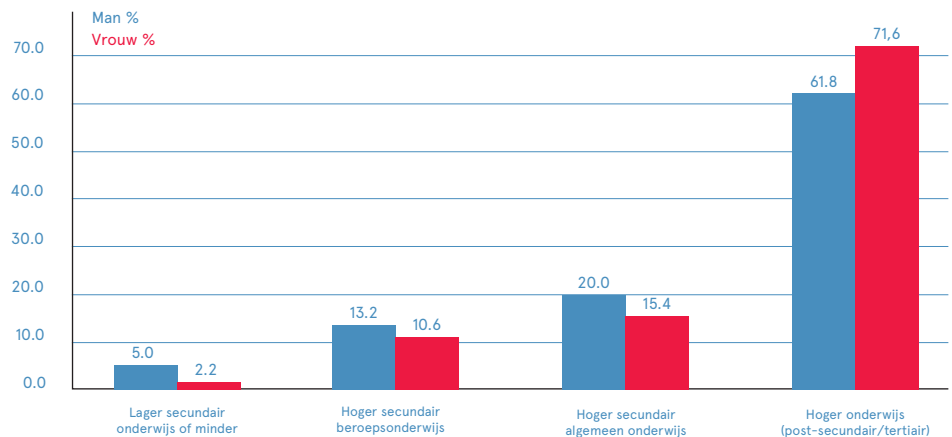
Figuur 2.
Overzicht van socio-demografische kenmerken en schoolloopbanen van leerlingen die een 'lage' mate van leerkrachtenondersteuning waarnemen uit de survey

De preliminaire analyse van onze surveydata suggereert verder ook het belang van **de ondersteuning door ouders, leeftijdsgenoten, en – voornamelijk – leerkrachten** voor de mate waarin jongeren zich betrokken voelen op school. Figuur 2 toont dat jongens zich minder ondersteund voelen door hun leerkrachten dan meisjes. Bovendien gaven de leerlingen uit het beroepsonderwijs aan zich minder ondersteund te voelen door hun leerkrachten dan leerlingen uit het algemeen secundair onderwijs. We kunnen tussen de verschillende landen verschillen opmerken in de profielen van de leerlingen die een lagere mate van leerkrachtenondersteuning waarnamen. Zo zijn in de Nederlandse steekproef leerlingen die geboren zijn in het buitenland oververtegenwoordigd in de groep die aangaf een lage mate van leerkrachtenondersteuning te krijgen, terwijl dit juist omgekeerd was voor leerlingen in het Verenigd Koninkrijk en Zweden.

Zoals gezien kan worden in Figuur 3, uitten de jonge vrouwen over het algemeen hogere **onderwijsaspiraties** dan hun mannelijke klasgenoten. Ook wat de beroepsaspiraties betreft, tonen de surveydata de vrouwelijke leerlingen over het algemeen beroepen met een hogere status aspireerden (voornamelijk in België, Spanje en Portugal).

Figuur 3.
Onderwijsaspiraties naar geslacht (%)

Over het algemeen toont de analyse van de surveydata echter een **complex beeld** van hoe jongeren hun onderwijsloopbaan en hun schoolleven waarnemen en negotiëren. Verschillende aan elkaar gerelateerde factoren hebben een impact op hun ervaringen, hun mate van schoolbetrokkenheid en hun besluitvorming. Bovendien blijken er aanzienlijke verschillen te zijn tussen de verschillende landen.

Deze survey die in 2014 afgenomen werd bij de leerlingen op hun school, en die een waaiër aan socio-demografische variabelen omvatte alsook variabelen rond onderwijs en attitude, zal opgevolgd worden door een **tweede survey bij dezelfde deelnemers twee jaar later (2016)** om op die manier hun loopbanen van school naar andere opleidingen, hoger onderwijs of de arbeidsmarkt op te volgen.

Meer informatie in Project Paper 5 Students' Survey (A1): Preliminary analysis (www.resl-eu.org).

Preventie- en interventie maatregelen om VSV tegen te gaan op school

De idee dat vroegtijdig schoolverlaten opgevat kan worden als een geleidelijke afname van schoolbetrokkenheid dat tegengegaan kan worden door **tijdige preventie en interventie maatregelen**, wordt over het algemeen ondersteund door schoolpersoneel en onderwijsbeleidsmakers. De **vroeg detectiesystemen** van veel scholen benaderen de individuele leerling op een holistische manier door rekening te houden met aspecten rond zijn/haar cognitieve, emotionele en gedragsmatige betrokkenheid. Echter, terwijl sommige van deze systemen op een doeltreffende manier deze dimensies kunnen detecteren en monitoren, blijkt er toch nog een gebrek te zijn aan maatregelen die op een holistische wijze met de waargenomen kwesties omgaan. In dit kader is uit onze studie gebleken dat de **samenwerking van scholen met externe partners** gunstig kan zijn:

“Erg nuttig is het feit dat de studenten, dankzij onze samenwerking met andere instellingen, bijkomende ondersteuning krijgen. Soms moeten ze in de therapiecentra individueel specialisten raadplegen, vooral die kinderen die emotionele problemen hebben. Zonder geestelijke gezondheid is het onmogelijk om goede onderwijsresultaten te behalen.”
(Pedagogisch Consulente, Zweden)

Uit onze bevindingen blijkt dat scholen in staat moeten zijn om de risico-indicatoren te interpreteren en geschikte maatregelen te ontwikkelen die hier een antwoord op bieden, om op deze manier dergelijke vroeg detectiesystemen te kunnen ontwikkelen en te implementeren. Als een gevolg hiervan kan gesteld worden dat het de taak is van beleidsmakers om beleidsmaatregelen te ontwikkelen voor het **ondersteunen en professionaliseren van leerkrachten** als cruciale voorwaarde voor preventie en interventie maatregelen. Een andere risicofactor bij het ontwikkelen en implementeren van vroeg detectiesystemen is dat deze over het algemeen met name focussen op zichtbare indicatoren van ‘minder’ betrokkenheid, zoals de schoolse prestaties, spijbelgedrag of wangedrag op school. Deze indicatoren laten echter niet toe om grip te krijgen op de meer subtiele emotionele en persoonlijke kwesties die een invloed kunnen hebben op het proces van vroegtijdig schoolverlaten. Leerlingen die hun risico-status niet uiten via slechtere schoolprestaties of wangedrag lopen hierdoor het risico om onder de radar te blijven.

Meer informatie in Project Paper 6 Cross-case Analyses of School-based Prevention and Intervention Measures (www.resl-eu.org)

Project Coördinatie

België
University of Antwerp
Center for Migration and Intercultural Studies

Partners Institutions

Verenigd Koninkrijk
Middlesex University
Social Policy Research Centre

Zweden
Stockholm University

Portugal
University of Porto
Center for Research and Intervention
Faculty of Education

Nederland
Erasmus University Rotterdam

Polen
University of Warsaw
Faculty of Education

Spanje
Autonomous University of Barcelona

Hongarije
Central European University
Center for Policy Studies

Oostenrijk
Vienna University of Economics and Business
Education Science Group